

Mini hidrocentrala Glavica na reci Plivi u opštini Šipovo, klasičan je primer na koji način funkcionišu stvari po ovom pitanju u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini, prenosi capital.ba. MHE Glavica je počela sa radom 21. oktobra 2019. godine, a projekat je pokrenut 2006. godine, na osnovu famozne odluke tada već odlazeće Vlade RS na čelu sa premijerom Perom Bukejlovićem da se poslednjih dana januara te godine dodeli čak 106 koncesija za mini hidrocentrale snage preko 250 kw u Republici Srpskoj. Jednu od njih dobila je i firma BBB d.o.o. iz Šipova, vlasnika Zorana Lujica. Interesantno je da za dobijanje tih koncesija tada uopšte nije bila potrebna sva dokumentacija, nego samo inicijativna dokumentacija, odnosno faktički sama namera da se hidrocentrale prave na rekama Srpske.

Dozvolu za obavljanje delatnosti proizvodnje električne energije u mHE Glavica izdala je Regulatorna komisija za energetiku RS.

Ugovor o koncesiji za izgradnju mHE Glavica na reci Plivi potpisan je 24. februara 2006. godine, a aneksiran je čak tri puta. Aneksom ugovora o koncesiji iz 2013. povećana je instalisana snaga male hidroelektrane sa 0,9 MW na 1,473 MW i ukupna procenjena proizvodnja sa 7,1 GWh na 9,5 GWh.

Snaga ove mHE je 1,473 MW, dok je planirana godišnja proizvodnja 9,52 GWh. Kota vodozahvata je čak 451 metar. Koncesija ističe 2036. godine, dok je iznos koncesione naknade 10% od ostvarenog bruto prihoda.

U međuvremenu, došlo je do promena vlasničke strukture u „BBB“ d.o.o. Šipovo: 10% Robert Lehrenfeld, 40% „Elp“ d.o.o. Šipovo i 50% vlasničkih prava Zorana Lujica prenose se na „MO Herc“ d.o.o. Mostar, u iznosu od 90% udela vlasničkih prava, dok 10% vlasničkih udela ostaje Zoranu Lujicu. Capital.ba nezvanično saznaje da, u najvećem delu, finansijski iza projekta mHE Glavica stoji jedan dugogodišnji političar i biznismen iz Šipova.

Nesporno je da je mHE Glavica dobila sve potrebne dozvole kako bi započela sa radom.

Ipak, stanovnici obližnjih sela žestoko su se pobunili zbog početku izgradnje mHE, nakon što su bageri krajem jula 2017. godine ušli u reku, a potom i oštetili most koji je vodio do obližnjeg sela Sarići.

Zlatko Keleč, odbornik u Skupštini opštine Šipovo, jedan je od prvih koji su digli glas protiv gradnje mini hidrocentrala na teritoriji ove opštine, i on za portal capital.ba kaže da je Glavica samo uvod u eskpanziju izgradnje hidrocentrala.

„Glavica je i recept, i reper i prolazno vreme i sve i jedna hidrocentrala će se tako napraviti“, direktan je Keleč.

Iz firme BBB, odnosno od strane direktora mHE Glavica Darka Lujica, poručuju da su sve radili po zakonu, i da im je sve vreme zapravo podmetano kako ne bi počeli sa radom.

„Ne postoji ni jedan dokument, koji je bio potreban a da ga mi nismo morali obezbediti i

usaglasiti sa pozitivnim zakonskim propisima. Nemamo vezu ni sa kakvim bivšim ni sadašnjim političarima. Možemo reći da smo od njih imali samo probleme. Koncesiju smo potpisali 14.02.2006. godine tako da su se skoro sve vlasti izredale na našim „leđima“. Sva dokumentacija koja je potrebna po zakonu i sve obaveze koje imamo po zakonu, mi apsolutno ispunjavamo”, poručuju iz mHE Glavica.

„Objekat je izgrađen po najvišim standardima i ugrađena je najkvalitetnija i najsavremenija oprema. Zadovoljava najstrožije ekološke standarde. Na poseban način, arhitektonskim rešenjem, uklopljena je u prirodni ambijent. Austrijanci, koji su bili dobavljači turbina, staviće je u svoj katalog. Ići će sa njom i na svetski konkurs za najbolje uklopljenu elektranu u životnu sredinu. Sve finansije su obezbeđene bez ikakve pomoći Republike Srpske”, kategorični su iz mHE Glavica.

Činjenica je ipak, da se riba ne može kretati kaskadama koje su napravljene u delu reke koji je slobodan od betonskog zagrljaja mHE Glavica i to je vidljivo golim okom. Regata rekom Plivom bila je moguća od mosta u selu Pljeva pa do Plivskog jezera u susednom Jajcu, a sada to, upravo zbog kaskada, više nije moguće i time je propuštena još jedna prilika za turizam i turističku ponudu. Koliko su domaći, ali i strani turisti zainteresovani za rafting i regate, najbolji svedoči Banjaluka koja je kao turističko mesto najviše prepoznatljiva upravo po tome.

Viktor Bjelić iz Centra za životnu sredinu tada je rekao da će se posledice ove gradnje vrlo brzo primetiti na biljnom i životinjskom svetu, jer je u toku devastacija korita i obala reka. „Za reku ovo znači da se u njenom koritu vrše građevinski radovi na izgradnji ustave (manja brana) i derivacionog kanala kojim se usmerava 90% vode na mašinski deo, tj. turbine. Pojednostavljeno, izgradnja takve mHE izgleda ovako: teška mehanizacija dolazi usred netaknute prirode. U koritu i na obali u dužini od najčešće 2-4 km uništava se sav biljni i životinjski svet, pa u roku od nekoliko meseci umesto neprohodne „džungle“ od vrbinog i ostalog drveća dobije se kanalisana reka sa golim priobaljem, koje je tad podesno za rast invazivnih vrsta ali i moguću eroziju zemljišta. Prva etapa ekološke katastrofe je urađena – nestalo je nekoliko stotina/hiljada primeraka drveća i obalne vegetacije”, rekao je Bjelić. Ekonomista Zoran Pavlović za portal Gerila.info kaže da je situacija sa obnovljivim izvorima energije savim ispravna sa naučne, ekonomske i ekološke strane, jedino što to ne veži za Bosnu i Hercegovinu.

„BiH je bogata vodotokovima i nije iskoristila ni trećinu vodotokova velikih reka, a finansira i subvencionise na neki način uništavanje prirodne okoline na vodotokovima koju su vrlo mali i koji su deo turističke ponude koju ova zemlja može da pruži. U razvijenim zemljama zapadne Evrope praktično je zabranjeno pretvaranje prirodnih malih vodotokova u izvorišta

električne energije koja se proizvodi u mini hidrocentralama, jer se narušava ekološki svet u tim područjima“, ističe Pavlović.

Meštani Sarića u oktobru 2017. godine su bukvalno oterali mašine sa gradilišta, nezadovoljni onim što su videli šta se pravi od jedne od najlepših reka u širem regionu, ali i budući da im je gradnja mHE ugrozila most koji im je jedina veza sa svetom.

Odbornik u Skupštini opštine Šipovo Zlatko Keleč tada je za portal Gerila.info rekao da je vidljivo da se korito kopa stotinama metara nizvodno prema Šipovu, da je o svemu obavestio načelnika i predsednika Skupštine opštine i da se meštani plaše da će reka prestati da postoji u izvornom obliku, a da se radi o jednoj od najlepših reka u regionu, čak i u Evropi.

„Mi samo štitimo reku. Ja bih voleo da vidim onoga ko je izdao ekološku dozvolu ako uopšte postoji takva dozvola. Voleo bih da vidim onoga ko je stavio svoj potpis na to jer, ja sam laik, ali ovo je ekološka katastrofa“, izjavio je Keleč u razgovoru za capital.ba.

Lokalna zajednica se protivila izgradnji mini hidrocentrala na teritoriji opštine Šipovo, a povodom izgradnje Glavice je, po tvrdnjama predsednika Skupštine opštine Milana Plavšića, kontaktirala sva nadležna tela u Srpskoj kako bi stopirali dalje uništavanje ove reke.

Na tematskoj sednici lokalnog parlamenta održanoj 24. oktobra 2018. godine Skupština opštine donela je zaključke da izgradnja mHE Glavica nije u skladu sa koncesionim ugovorom, da je građevinska dozvola sporna s obzirom da je instalirana snaga 1,473 MW a ne 0,9 MW, kao i da nedostaje dokument o prostornom uređenju, zatim da je investitor uklonio nanos suprotno saglasnosti JU „Vode Srpske“, kao i da su svi aneksi na ugovor o koncesiji doneti na štetu Opštine. Ipak, Republička uprava za inspeksijske poslove ostaje nema, a portal capital.ba je dobio jasan odgovor da nisu utvrđene nepravilnosti u pogledu izgradnje predmetnog objekta.

Ipak, da je sve daleko od ispravnog govori nam i informacija da se upravo na području mini hidrocentrale nalazio poznati revir, odnosno nadaleko poznato mrestilište lipljena koji je bio zaštićen još od vremena Austro-Ugarske. Na sve to lokalni ribolovci nisu podigli glas protiv narušavanja ovog staništa lipljena, gde se ribolov za vrijeme SFRJ kažnjavao i zatvorom. Skupština opštine je pokušala da podizanjem komunalne takse na indirektan način odbije dalju izgradnju mHE na teritoriji opštine. Ipak, umesto planiranih 100.000 KM uplaćeno je samo 100 KM od strane vlasnika Glavice.

Milan Plavšić, predsednik Skupštine Šipovo, potvrdio je ovu nameru opštinarara.

„Jasno je da je iza izgradnje mini hidrocentrala samo profit pojedinaca, i da Opština od toga nema nikave koristi. Iz tih razloga smo mislili i doneli novu odluku o taksama. Iz mHE Glavica su trebali platiti 100.000 KM za taksu, a platili su samo 100 KM. Pisali smo Poreskoj upravi davno, pre više od tri meseca, i nikakav odgovor do sada nismo dobili“, izjavio je

Plavšić za Gerilu.

Iz mHE Glavica tvrde da su platili 100 KM zato što u 2018. godini nisu počeli da posluju, tako da su platili minimum koji je propisan u tom slučaju, a to je 100 KM.

Zanimljiv je stav Milana Kovača, načelnika Opštine Šipovo, koji je početkom februara 2019. godine izjavio da nije upoznat da informacijom da će se na teritoriji ove opštine graditi čak 11 mini hidrocentrala snage preko 250 kW.

„Ne znam odakle vam ta informacija, ja sa njom nisam upoznat“, izričit je tada bio Kovač.

„Ono što bih ja omogućio, da se mene pita, to je da se dozvoli izgradnja manjih centrala, snage do 250 kW, a to su faktički vodenice, čime ne bi bio narušen ekosistem bilo koje reke, pa ni Plive i Janja. Sve preko 250 kW bi, po mom mišljenju, trebala da gradi isključivo država, ali da se poštuju svi propisi koji garantuju zaštitu reke i njenog eko sistema“, naglasio je tada Kovač.

Rečeno - ispunjeno.

Načelnik Kovač je pre godinu dana dobio dozvolu od lokalnog parlamenta da lično daje pozitivno mišljenje za izgradnju mHE na području opštine Šipovo, iako bi to trebalo da radi nadležni Odsek za urbanizam i stambeno-komunalne poslove. Zanimljivo je da je među prvim dozvolu dobio upravo brat Kovačevog zamenika - Marko Savičić. U pitanju je firma "Plivawatt" d.o.o. Šipovo, Pljeva - Draganić, snage 200 kWh.

Između ostalog, pozitivno mišljenje su dobili i "Višnja promet" d.o.o. BL, Pljeva - Majevac, 100 kWh, opet "Višnja promet" d.o.o. BL, Mujdžići, reka Janj, 249 kWh, "Kužo" d.o.o. Šipovo, Pljeva - Draganić, 249 kWh, "AN GROUP" Banja Luka Mujdžići, reka Janj, 249 kWh, "MIG ELEKTRO", d.o.o. MG, dve mHE u selu Mujdžići, reka Janj, 249 kWh.

Izvor: capital.ba